

ARAŞTIRMA MAKALESİ RESEARCH ARTICLE

Yazışma adresi
Correspondence address

Devrim Özge YILMAZ
İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi,
Sağlık Bilimleri Fakültesi,
Hemşirelikte Eğitim Bölümü,
İzmir, Türkiye

devrimozgeyilmaz@gmail.com

Bu makalede yapılacak atıf
Cite this article as

Orgun F., Özkütük N.,
Yılmaz DÖ., Akçakoca B.
Hasta Eğitimi Konusunun
Lisansüstü Tezlere Yansımaları:
İçerik Analizi Çalışması

Akd Hemşirelik D 2025; 4(1): 28-38

ID Fatma ORGUN
Ege Üniversitesi,
Hemşirelik Fakültesi,
Hemşirelikte Öğretim Anabilim Dalı,
İzmir, Türkiye

ID Nilay ÖZKÜTÜK
Ege Üniversitesi,
Hemşirelik Fakültesi,
Hemşirelikte Öğretim Anabilim Dalı,
İzmir, Türkiye

ID Devrim Özge YILMAZ
İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi,
Sağlık Bilimleri Fakültesi,
Hemşirelikte Öğretim Anabilim Dalı,
İzmir, Türkiye

ID Berna AKÇAKOCA
Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi,
Sağlık Bilimleri Fakültesi,
Hemşirelikte Öğretim Anabilim Dalı
Karaman, Türkiye

Geliş tarihi / Received : 03 Eylül 2024

Kabul Tarihi / Accepted : 20 Ocak 2025

Hasta Eğitimi Konusunun Lisansüstü Tezlere Yansımaları: İçerik Analizi Çalışması

Reflection of Patient Education on Postgraduate Theses: A Content Analysis Study

ÖZ Amaç

Gelişmekte olan ülkelerde sağlık sisteminin kilit noktası haline gelen hasta eğitimi önemli bir yer tutmaktadır. Bu bağlamda hasta eğitimi konusunda yapılan lisansüstü çalışmaların gözden geçirilmesi bu konunun öneminin farkındalığı açısından güncel bir rapor sunacaktır. Bu çalışmanın amacı "hasta eğitimi" konusunun lisansüstü tezlere yansımalarını incelemektir.

Yöntem

Türkiye'de Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez veri tabanı taranarak 1990-2024 yılları arasında yapılmış hasta eğitimi konulu tezler tartışılmıştır. Bu çalışmada, 1990-2024 yıllarında Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi veri tabanı içerisinde yayımlanmış olan, tam metnine ulaşılabilen 42 tez incelenmiştir.

Bulgular

Mevcut tezlerin %93'ünün (n=40) Sağlık Bilimleri Enstitüsüne bağlı bölümler tarafından gerçekleştirildiği saptanmıştır. Tezlerin konu içeriklerine ve örneklem büyüklüklerine göre dağılımları incelendiğinde ilk sırada hastalık ve operasyonlarda hasta eğitiminin geldiği; örneklemin yoğunluk olarak 50-100 aralığında olduğu tespit edilmiştir.

Sonuç

Sağlık çalışanlarının birincil rol ve görevleri arasında yer alan, eğitimci kimliği kapsamındaki hasta eğitimine yönelimin, lisansüstü çalışma alanlarında düşük olduğu ve öneminin henüz yeterince farkına varılmadığı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler

Hasta eğitimi, lisansüstü tezler, sağlık çalışanları

ABSTRACT

Aim

Patient education, which has become an important part of the healthcare system in developed countries, has an even more important place in the healthcare system. In this context, a review of postgraduate studies on patient education will provide an up-to-date report on awareness of the importance of this issue. The aim of this study is to examine the reflection of patient education in postgraduate theses.

Method

By scanning the National Thesis database of the Council of Higher Education in Turkey, theses on patient education written between 1990 and 2024 were discussed. In this study, 42 theses, whose full texts were available and published in the National Thesis Center database of the Council of Higher Education between 1990 and 2024, were examined.

Results

It was determined that 93% (n=40) of the existing theses were carried out by departments affiliated with the Health Sciences Institute. When the distribution of theses according to their subject content and sample size was examined, it was determined that patient education in diseases and operations came first and the sample density was between 50-100.

Conclusions

It is believed that the orientation towards patient education within the educator identity, which is one of the primary roles and duties of health professionals, is low in postgraduate study areas and its importance has not yet been sufficiently recognised.

Keywords

Health professionals, patient education, postgraduate theses.

GİRİŞ

İnsanlık tarihinden bu yana toplumda çeşitli sağlık sorunları ve hastalıklar gözlenmiştir. Bireyler gelişen teknoloji ve her geçen gün ortaya çıkmakta olan bilgiler dahilinde bu sorunlara çözüm yolları üretmeye çalışmışlardır. 19. yüzyılın sonlarına kadar insanlar, hastalandıklarında ailelerinden bakım almakta iken, yüzyılın sonlarına doğru Florence Nightingale öncülüğünde ev ziyaretleri ile annelerin eğitilmesi ve küçük çaplı evde bakım eğitimleri başlamıştır. Bu uygulama hasta eğitimi adına önemli bir adım olmuştur (1). 1950'lerde ise ilk kez "hasta eğitimi" terimi kullanılmaya başlanmıştır. Dünyada 1960-1970'li yıllarda halk sağlığı hemşirelerinin topluma sanitasyon, hijyen ile hasta bakımı konularında eğitim verdikleri

Alanla İlgili Bilinenler

- Literatürde yapılan çalışmalara bakıldığında yapılan hasta eğitimlerinin tıbbi ilaç kullanımında, hastalık ve operasyonlarda, ameliyat/girişim öncesi-sonrası dönemde ve web tabanlı yapılan eğitimler olduğu görülmektedir (3,19,22,24) Bu çalışmalarda hasta eğitimlerinin birden çok kronik hastalıkta sağlığın doğru yönetimine yönelik belirli davranışlarda önemli gelişmelere yol açtığı; hasta eğitiminde sağlık çalışanlarının önemli bir rolü olduğu, sağlıkta iyilik halinin sürdürülebilmesi ve genel refahı artırmak için etkili eğitim girişimlerinin geliştirilmesinin ve yaygınlaştırılmasının zorunlu olduğu vurgulanmaktadır (9-11).
- Sağlık çalışanlarının hasta eğitimleri üzerine önemli bir rolü bulunmaktadır ve hasta eğitimine verilen önemin her geçen gün artırılması gerekmektedir (19-21).

Makalenin Alana Katkısı

- Bu araştırma, hasta eğitimi konulu tezler hakkında fikir sahibi olmak ve bu alanda çalışmak isteyen araştırmacılara geniş çaplı bir veri kaynağı sunmakta olup, çalışmanın bulguları; yöntem, veri toplama, örneklem büyüklüğü belirleme ve konu içeriği açısından referans olarak "hasta eğitimi" konusunun ülkemizdeki durumunun, gelişim sürecinin ve akademik yansımalarının görülmesini sağlayacaktır. Bu sebeple bu alanda hasta eğitimi konulu tezlerin incelenmesi alandaki eksikliğin farkına varılmasını sağlayarak, yeni fikirlerin oluşmasına da ışık tutacaktır.

gözlenmiş ve bu dönem hasta eğitimi döneminin başlangıcı olarak kabul edilmiştir (2).

Sağlık hizmetlerinde hastaların edilgen rolden etkin role geçişi yine 1960'ların sonlarına rastlamaktadır (3). Son yirmi yılda da hasta eğitimine verilen önem giderek artmakta; aile hekimleri, pratisyenler gibi birinci basamak sağlık bakımı veren hekimlerin ve sağlık çalışanlarının hasta eğitimine verdikleri önem giderek artmıştır (3). Eğitim özellikle sağlıkla ilgili tüm alanlar içinde önemli bir rol üstlenmekte ve toplum sağlığının sürdürülmesinde anahtar rol oynamaktadır. Bu nedenle gelişmemiş ve gelişmekte olan ülkelerde hasta eğitimi, sağlık ile ilgili yapılacak tüm müdahaleler için hayati önem taşımaktadır (2).

Çağın getirdiği olanaklarla ortalama yaşam sürelerinde artış kronik hastalıkları ve yaşlı bakım hizmetlerini de beraberinde getirmiştir. Bunun yanında bireylerin eğitim seviyesindeki artış ve hasta haklarının bulunduğu olanaklar sağlık sisteminden kaliteli hizmet beklentisini de arttırmıştır (4,5). Sağlık sisteminde gerçekleşen yenilikler ve toplumun bilinçlenmesi hastanın hastalık sürecine katılma isteğini artırmış ve kaliteli, bilgilendirici hizmet beklentisini oluşturmuştur. Bu durum çoğu zaman göz ardı edilen hasta eğitimlerini öz ve planlı yapma zorunluluğunu doğurmuştur. Bir profesyonel tarafından planlı olarak yapılan hasta eğitiminin, hastaların kendi bakım kararlarına katılmasını sağlamada, iyileştirici sağlık davranışları kazandırmada, yeniden hastane yatışlarını önlemede ve sağlık hizmetleri maliyetlerini azaltmada son derece önemli olduğu bilinmektedir (6-8). Literatürde yapılan çalışmalara bakıldığında yapılan hasta eğitimlerinin diyabet, kalp/damar hastalığı gibi kronik hastalıklarda ilgili bilgilerde ve fiziksel aktivite ve beslenme alışkanlıkları gibi sağlıklı davranışlarda önemli gelişmelere yol açtığı; hasta eğitiminde sağlık personellerinin önemli bir rolü olduğu, sağlıkta iyilik halinin sürdürülebilmesi ve genel refahı artırmak için etkili eğitim girişimlerinin geliştirilmesinin ve yaygınlaştırılmasının zorunlu olduğu vurgulanmaktadır (9-11).

Hasta bireyle sürekli etkileşim halinde olan sağlık çalışanlarının en etkin rollerinden biri de eğitimci rolüdür (12,13). Bu bağlamda hasta eğitimi de sağlıkçıların eğitimci rolü kapsamında gerçekleştirdiği birincil eğitimler arasındadır. Uluslararası Hemşirelik Konseyi'nde sağlık çalışanlarından biri olan hemşireler, sağlık ekibinin tedavi edici ve eğitime özgü faaliyetlerini ilerleten ve yerine getiren meslek üyesi olarak ifade edilmiştir (14,15). Toplumun hemen her kesiminde çalışma alanı bulunan sağlık çalışanlarının bireye, topluma ve sağlık hizmetlerine son derece önemli katkılarda bulunan eğitimci rolünün aktifleşmesi ve yaygınlaştırılması sağlık sistemi açısından önemli bir adım olacaktır. Bu bağlamda, hasta bireyin yaşam kalitesi, sağlık hizmetleri mesleği için ön sıralarda yer olan "hasta eğitimi" konusunun ülkemizdeki durumunun ve gelişim sürecinin akademik yansımalarını görebilmek adına bu alanda yapılan lisansüstü çalışmalarını incelemek değerli ve anlamlı olacaktır. Bu araştırmanın amacı, hasta eğitimi konulu lisansüstü tezlerin incelenmesi ve hasta eğitimi konusunda çalışma yapmak isteyen araştırmacı ve/veya akademisyenlere geniş çaplı bir veri kaynağı oluşturulmasıdır.

YÖNTEM

Araştırmanın Türü

Bu çalışma, tanımlayıcı tipte bir çalışma olup, çalışmada retrospektif yaklaşım benimsenerek içerik analizi yönteminin kullanımı tercih edilmiştir. İçerik analizi; soruşturulabilir bilgilere ulaşmak gerekçeyle nesnel, ölçülebilir, metin ve evrak türünde olan materyalleri belli ölçütler çerçevesinde analiz etmeyi amaçlayan bir araştırma metodudur (16). İçerik analizinin kullanım amaçlarından biri de belirli bir konu alanında gerçekleştirilen çalışmaların eğilimlerini ortaya çıkarmaktır. Güngör ve ark. (2023)'nın yapmış olduğu bir çalışmada "içerik analizinin daha önce yapılmış araştırmaları birleştirmesi açısından bütüncül bir bakışla sunulmasını sağlayan ve hasta eğitimi araştırmaları adına bir ihtiyaç analizi basamağı oluşturan bir çalışma türü" olduğu ifade edilmektedir (17).

Araştırma Evren ve Örneklemi

Araştırmada hasta eğitimi ile ilgili lisansüstü tezleri analiz etmek için Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi veri tabanı,"hasta eğitimi, hasta, eğitim" anahtar kelimeleri kullanılarak taranmıştır. Tarama sonucunda veri tabanının 1990 ve 2023 yılları arasında ortaya çıkardığı tezlerden 55 lisansüstü tezdən oluşan bir veri havuzu elde edilmiştir. Bulunan 55 tez çalışmanın evreni olarak değerlendirilmiştir. Ardından çalışmanın evreni dahil edilme-dışlama kriterleri doğrultusunda incelenmiş, veri havuzundan tam metnine ulaşılabilen 42 tez çalışmanın örneklemi oluşturmuştur. Toplanan veriler doğrultusunda tezler yayımlandıkları yıllara, türlerine, konularına, araştırma yöntem ve desenlerine, yapıldığı enstitülere, kullanılan veri analiz tekniklerine, örneklem büyüklüğüne, veri toplama aracına, tezlerin yayımlandığı dillere ve üniversitelerine göre dağılımı incelenmiştir.

Dahil edilme ve dışlama kriterleri

Araştırmada son 30 yıl içerisinde, Türkçe ve İngilizce dilinde yayımlanan, tez başlığında "hasta eğitimi, hasta, eğitim" kelimeleri bulunan tezler dahil edilme kriterleri kapsamında tutulmuş olup, tam metnine ulaşamayan, hasta eğitimi konusunu içermeyen tezler dışlama kriterlerini oluşturmuştur.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Çalışmada İngilizce ve Türkçe tezlerin bulunması ve yalnızca Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi veri tabanında tarama yapılması bu araştırmanın sınırlılığıdır.

BULGULAR

Bu çalışmada, 1990-2023 yıllarında Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi veri tabanı içerisinde yayımlanmış olan, hasta eğitimi ile ilgili toplam 55 lisansüstü teze ulaşılmış, dışlama kriterleri doğrultusunda tam metnine ulaşılabilen 42 tez incelenmiştir. Mevcut tezlerin %93'ünün (n=40) Sağlık Bilimleri Enstitüsü'ne bağlı bölümler tarafından gerçekleştirildiği saptanmış ve tezlerin yapıldığı bölümler Tablo 1'de verilmiştir. Yayımlanan tezlerin %71.4'ü yüksek lisans, %16.7'si doktora ve %11.9'u tıpta uzmanlık tezidir. Hasta eğitimi konulu tezlerin yapıldığı yıllara göre dağılımı incelendiğinde yürütülen tez sayısının sırasıyla en çok 2023 (6) ve 2019 (5) yıllarında yapıldığı görülmektedir (Grafik 1).

Grafik 1. Hasta eğitimi konulu tezlerin yıllara göre dağılımı

Yayımlanan tezler yazıldığı dil açısından incelendiğinde tezlerin %95.3'ünün Türkçe yayımlandığı geri kalanının dilinin ise İngilizce olduğu belirlenmiştir.

Tezlerin örneklem büyüklüklerine göre dağılımları incelendiğinde örneklem yoğunluk olarak 50-100 aralığında olduğu tespit edilmiştir. Maksimum örneklem büyüklüğü ise 500'dür. Tezlerin çalışma grubuna/örneklem türüne göre dağılımı incelendiğinde %77.5'inin hastalarla çalışıldığı görülmektedir. İkinci sırada %10 ile hemşireler üçüncü sırada ise %7.5 ile Sağlık Yüksekokulu veya Hemşirelik Fakültesi öğrencileri olduğu bulgusuna ulaşılmıştır.

Örneklemi oluşturan tezlerin yapıldığı bölümlere göre dağılımları incelendiğinde sırasıyla; %57.2 oranında Hemşirelik, %19.0 oranında Eczacılık ve %11.9 oranlarında Tıp ve diğer bölümlerin yer aldığı tespit edilmiştir (Tablo 1). Tezlerin konu içeriklerine göre dağılımları incelendiğinde ilk sırada hastalık ve operasyonlarda hasta eğitiminin (%38.4) geldiği görülmektedir (Tablo 1). Hastalık ve operasyonların içeriğine bakıldığında kolostomi, ileostomi ve fibromiyaljili hastalar, kronik böbrek yetmezliği, hipertansiyon, diyabet tedavisi gören, kalp yetmezliği, akciğer kanseri, osteoporoz, astım, ankilozan spondilitli hastalar üzerinde durulmuştur. İkinci ve üçüncü sırada yer alan tez konu içeriklerinin ise %16.6'lık oranlarla tıbbi ilaç kullanımında hasta eğitimi ve Web tabanlı hasta eğitimi olduğu tespit edilmiştir. Tıbbi ilaç kullanımında hasta eğitimi konulu tezlerin bölümlere göre dağılımı incelendiğinde, bu konuda yayımlanan tezlerin tümünün

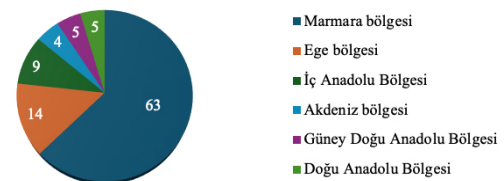
eczacılık bölümünde yapılan tezler olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Web tabanlı hasta eğitimi konulu tezler bakıldığında ise web tabanlı cihazların ses kayıt cihazı, telefon, video vb. teknolojiler olduğu ve bu konuda yapılan tezlerin %57.1'inin 2020 yılından sonra yapıldığı görülmüştür. Tezlerin konu içeriklerine göre dağılımının yüzdesine bakıldığında %7.1 ile son sırada hasta eğitiminde materyal kullanımı olduğu tespit edilmiştir (Tablo 1).

Tablo 1. Hasta eğitimi konulu tezlerin özelliklerine göre dağılımları

Hasta Eğitimi Konulu Tezlerin Yapıldığı Bölümler	n	%
1. Hemşirelik	24	57.2
2. Eczacılık	8	19.0
3. Tıp	5	11.9
4. Diğer (Fizyoterapi ve rehabilitasyon, Eğitim bilimleri...)	5	11.9
Toplam	42	100
Hasta eğitimi konulu tezlerin konu içeriklerine göre dağılımları	n	%
1. Hastalık ve operasyonlar	16	38.4
2. Tıbbi ilaç kullanımı	7	16.6
3. Web tabanlı eğitim	7	16.6
4. Ameliyat/girişim öncesi-sonrası dönem	6	14.2
5. Diğer (Tutum ölçme, materyal kullanımı vb.)	6	14.2
Toplam	42	100
Hasta eğitimi konulu tezlerin çalışma türlerine göre dağılımları	n	%
1. Randomize kontrollü	12	28.6
2. Deney ve kontrol grublu	10	23.7
3. Tanımlayıcı	8	19.1
4. Diğer (Metodolojik, Kesitsel tipte tanımlayıcı, Prospektif ve kesitsel çalışma vb.)	12	28.6
Toplam	42	100

Hasta eğitimi konulu tezlerin çalışma tasarımlarına göre dağılımları incelendiğinde farklı türde çalışma yöntemlerinin tercih edilmiş olduğu görülmektedir (Tablo 1). Tercih edilen ilk üç yöntemin randomize kontrollü (%28.6), deney ve kontrol grublu (%23.7) ve tanımlayıcı (%19.1) tasarımda yapılan çalışmalar olduğu bulunmuştur.

Tezlerin Bölgelere Göre Dağılımı (%)

Grafik 2. Hasta eğitimi konulu tezlerin bölgelere göre dağılımları

Tezlerin yayımlandığı üniversitelerin bölgelere göre dağılımları incelendiğinde sırasıyla Marmara, Ege, İç Anadolu Bölgesi ve diğer bölgeler şeklinde olduğu görülmektedir (Grafik 2). Ayrıca bu tezlerin 21 farklı üniversitenin bünyesinde yapıldığı tespit edilmiştir. Hasta eğitimi konulu tezlerin en çok tercih edildiği üniversitelerin sırası ile %38.1'inin İstanbul Üniversitesi, %33.3'ünün Marmara Üniversitesi ve %19'unun İstanbul Medipol Üniversitesinde yapıldığı saptanmıştır.

Tezlerin veri analiz tekniklerine bakıldığında 32 farklı yöntem ile toplam 139 veri analiz tekniği kullanıldığı tespit edilmiştir. Veri analiz tekniklerinden en çok kullanılan ilk üç teknik %18.7 ile Ki-kare, %10.7 ile Mann Whitney-U ve %6.4 ile Student t-testidir.

Çalışma kapsamında yararlanılan veri toplama yöntemleri incelendiğinde ise toplamda sekiz çeşit olmak üzere 60 adet veri toplama aracı kullanıldığı bulunmuştur. Verilerin toplanmasında %31.6 ile en fazla değerlendirme formu kullanıldığı ve bunu sırasıyla %20 ile anket, %16.7 ile ölçek ve %13.3 ile değerlendirme gözlem ve muayene yöntemlerinin kullanımı izlenmektedir.

TARTIŞMA

Türkiye’de hasta eğitimi konusuna yönelik yapılan lisansüstü tez çalışmalarını incelemek amacıyla yapılan araştırmada ilgili kaynaklar karşılaştırılmış, bulgulara yönelik çıkarımlar ve yorumlarda bulunulmuştur. Bu çalışma, tanımlayıcı tipte bir çalışma olup retrospektif yaklaşım benimsenerek içerik analizi yöntemi ile yapılmıştır. İçerik analizi, hemşirelik alanının gelişim sürecine katkıda bulunmakta ve var olan durumun belirlenmesinde referans niteliğinde olmaktadır (17). Bu doğrultuda araştırmaların içerik analizinin yapılması oldukça elzemdir. Yapılan tezlerin çoğunluğunun Sağlık Bilimleri Enstitü’nde çalışılmış olması beklenen bir sonuçtur. Nitekim hasta eğitimi, konu alanı olarak sağlık alanında çalışan ve eğitim gören kişilerin odağında olacaktır (18). Bununla birlikte Eğitim Bilimleri ve Fen Bilimleri Enstitülerine bağlı çalışmaların yapılması hasta eğitimi konusunun sağlık alanından farklı bölümlerde de ilgi gördüğü ve eğitim içerikleri açısından değerlendirildiği sonucunu ortaya koymuştur. Hasta eğitimi üzerine yürütülen tezlerin sırasıyla en çok 2023 (6) ve 2019 (5) yıllarında arttığı görülmektedir (Grafik 1). Bu sonuç 2019’da meydana gelen COVID-19 pandemisi ile izolasyonların başlaması sonucu, hasta eğitimine verilen önemin ve bu konudaki farkındalığın artması sebebiyle yansımalarının lisansüstü çalışmalarda görülmesi şeklinde yorumlanmıştır.

Ayrıca 2020 yılından sonra çalışılan tezler incelendiğinde; web tabanlı hasta eğitimi konulu tezlere yönelimde bir artış görülmüştür. Önceleri yüz yüze, broşür ve kitapçık vb. ile verilmiş olan hasta eğitimi internet kullanımında görülen artış ile web tabanlı hasta eğitimine dönüşmüştür. Web tabanlı eğitim sayesinde yer ve süre kısıtlaması olmaksızın bilgilendirme gerçekleşmiş olup, geniş kitlelere ulaşmada kolaylık sağlanmakta ve bu sayede eğitim yöntemlerinin kullanılabilirliği artmaktadır (19). Bu doğrultuda Web tabanlı hasta eğitimi konusuna yönelik eğilimin COVID-19 pandemisi ile izolasyonların başlaması sonucu örneklem grubuna ulaşmada kolaylık sağlanması açısından tercih edildiği düşünülmektedir. Kavala ve Enç. (2022)’in yapmış olduğu çalışmada teknolojinin

hastaların öğrenmelerini kolaylaştıracağı vurgulanmış ve sağlıkta iyilik halinin sürdürülmesini sağlayan sağlık çalışanlarının, eğitimci ve araştırmacı rolleri çerçevesinde teknoloji ile hasta eğitiminin entegrasyonun gerekliliği belirtilmiştir (20). Teknolojiyi hasta eğitimine entegre etmenin en uygun yollarından birinin de web tabanlı hasta eğitimleri olduğu ve 2020 yılından sonra bu konuya artan eğilimlerin hastanın yaşamına olumlu yönde bir etkisi olacağı düşünülmektedir. Ayrıca bu konuda gerçekleştirilmiş olan farklı bir çalışmada kanser gibi kronik hastalıklarda materyal kullanımı ve web destekli eğitimin sağlıklı bir yaşam tarzı gerçekleştirme konusunda öz bakımı ve yaşam kalitesini yükselttiği görülmektedir (21). Genel anlamda bakıldığında web tabanlı hasta eğitimlerinin kullanımında artış sağlanması sağlıklı olumlu yönde geliştirmede öncül rol oynamaktır. Web tabanlı eğitimin sağlık alanında kullanıma geçmesi, internet temelli eğitim programlarının oluşturulması ve klinik uygulama içerisinde yer verilmesi ile mümkün olacaktır. Bu konuda internet temelli uygulamalara ulaşılabilmek adına sağlık ekibine, hasta ve ailesine eğitim vermek oldukça önemlidir (19).

Çalışmaların örneklem grubuna bakıldığında çoğunluğun hasta bireyler ile yapılması beklenen bir sonuçtur. Fakat bu konu üzerinde yapılan çalışmalarda eğitim veren meslek üyesi ve hasta yakını gibi konu ile yakından ilgili gruplarla çalışmalar yapılarak konunun farkındalığı artırılmalı ve önemi vurgulanmalıdır (22,23). Yapılmış bir araştırmada hasta eğitimi konusunda görüş alınmış ve bu görüşlerde hasta eğitiminin gerekli olduğu, bakım kalitesini artırdığı, etkili bir hasta eğitiminin hastanın kaygı düzeyini düşürdüğü ve hasta eğitiminin multidisipliner olması gerektiği belirtilmiştir (23). Çalışma sonuçlarında tezlerin daha çok “hastalık ve operasyonlar” ile “ameliyat girişimi öncesi ve sonrası dönemde hasta eğitimi” konuları üzerine yapıldığı görülmüştür. Bu konuda gerçekleştirilmiş olan farklı araştırmalarda da bu süreçte verilen hasta eğitimleri ile hastaların öz bakımlarını daha iyi gerçekleştirdiği, yaşam kalitelerini artırdığı belirtilmektedir. Verilen eğitimlerin hastaların yaşam kalitelerini arttırmalarına yönelik değerlendirilmesi ve gerekli görüldüğü sürece tekrarlanması önemlidir (24). Ayrıca hasta eğitimi hastalığın tüm evrelerinde hastalığın seyrini yavaşlatmakta hastaların tedavilerine ve farklı bir yaşam stiline uyum sağlama konusunda yaşamakta oldukları zorlukları azaltmaktadır (20). Yapılan bir araştırmada diyaliz tedavisi alan hasta ve yakınlarına hemşireler tarafından hastalığın yönetimi ve komplikasyonlarına ilişkin düzenli ve devamlı eğitimler verilmesinin gerekli olduğu ifade edilmiştir (25). Ameliyat sürecinde verilen eğitimin ise hasta iyileşmesine katkı sağladığı, gerçekçi bir ameliyat beklentisine sahip olmalarının yanı sıra iyileşmelerinden yüksek düzeyde memnuniyet duydukları sonuçlarına ulaşılmıştır (26). Bununla birlikte ameliyat sürecinde verilen hasta

eğitimlerinin kapsamlı olarak düzenlenmesi, arttırılması ve yaygınlaştırılması ile hastalarda endişenin azaldığı ve iyileşmeye büyük oranda katkı sağladığı gözlemlenmiştir (27). Tezlerin konu dağılımına ve içeriklerine bakıldığında en az sayıda çalışılan konunun hasta eğitiminde materyal kullanımı olduğu saptanmıştır. Güngör ve ark., (2023)' nın yaptığı başka bir içerik analizi çalışmasında, hasta eğitiminde materyal kullanım oranının düşük olduğu, bu doğrultuda hasta eğitiminde hastaların kişisel özelliklerine uygun materyal kullanılarak eğitim verilmesi gerektiği vurgulanmıştır (17).

Hasta eğitimi konulu tezlerin 21 farklı üniversitenin bünyesinde yapıldığı görülmektedir. Bu alanda yapılan tezlerin ilk üçü İstanbul'da yer almaktadır. Tezlerin burada yoğunlaşması şehrin merkezi bir metropol ve üniversite sayısının en yüksek olduğu il kaynaklı olması şeklinde yorumlanmaktadır (28). Bu durum ayrıca örneklem grubuna kolay ulaşımı ve hasta eğitimine verilen önemin ve farkındalığın gelişmiş bir konumda olmasından dolayı daha yüksek olduğu şeklinde açıklanabilir. Bununla birlikte ülkemizde daha pek çok şehirde pek çok üniversite ve hastane bulunmakta nüfus giderek artmaktadır, ancak bu alanda yapılan çalışmaların oldukça düşük sayıda olduğu görülmektedir (29).

Ele alınan tezler çalışma tasarımlarına göre incelendiğinde en çok tercih edilen yöntemlerin sırasıyla randomize kontrollü, deney ve kontrol gruplu ve tanımlayıcı türde olduğu tespit edilmiştir. (Tablo 1). Bilimsel araştırmalarda objektif sonuç elde edilebilmesi ve yeni bilgilerin güvenle kullanılabilmesi, çalışmaların doğru yöntemler kullanılarak yapılması ile mümkündür. Çalışmalardan doğru ve bilimsel kanıtlar elde etmek için araştırmalarda randomizasyon yöntemi kullanılmaktadır. Randomizasyon ile seçim yanlılığının azaltılması, müdahale grubuna benzer bir kontrol grubunun randomize şekilde oluşturulmasıyla sağlanmaktadır (30,31). Yapılan çalışmalarda da doğru ve bilimsel kanıtlar elde edebilmek adına güvenli bir yol olan randomizasyon yönteminin tercih edildiği düşünülmektedir. Tezlerin veri analiz tekniklerine bakıldığında birden çok teknik tercih edilmekte olup, en çok kullanılan ilk üç tekniğin Ki-kare, Mann Whitney-U, Student t-testi olduğu görülmektedir. Literatürde hasta eğitimi üzerine yapılan çalışmalar incelendiğinde, kullanılan veri analiz yöntemlerinin genellikle güvenilirlik düzeylerinin analizi için Cronbach Alpha testi, bağımsız Örneklem t Testi; tanımlayıcı faktörlerin belirlenmesi amacıyla frekans dağılımları, yüzde, aritmetik ortalama ve standart sapma; normalliği değerlendirmek için ise çarpıklık ve basıklık, Shapiro-Wilk teknikleri kullanıldığı sonucuna ulaşılmıştır (32,33,34).

Çalışma kapsamında yararlanılan veri toplama yöntemleri incelendiğinde ise toplamda sekiz çeşit olmak üzere 60 adet veri toplama aracı tercih edildiği, verilerin toplanmasında en fazla değerlendirme formu kullanıldığı ve bunu sırasıyla anket, ölçek, gözlem ve muayene yöntemlerinin kullanımı izlenmektedir. Literatürde hasta eğitimi üzerine yapılmış deney kontrol gruplu nicel çalışmalar incelendiğinde; anket, form, ölçek vb. veri toplama araçlarının kullanıldığı ve bu araçlar ile elde edilen bilgilerin yüz yüze görüşme sonucunda toplandığı görülmektedir (32,33,36,37). Çalışmalarda hasta eğitimi konulu birden çok veri toplama aracının yüz yüze görüşmeler sonucunda toplanmasının sebebinin, verilen eğitimlerin etkililiğini anlayabilmek amacıyla veri toplama araçlarının çeşitlendirilmesi ve yüz yüze toplanan verilerde hata payının daha az olması olduğu düşünülmektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Son 33 yılda Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez sayfasında hasta eğitimi konulu tezlerin ortalaması yılda %1.7 teze karşılık gelmektedir. Tezlerin bölümlere göre dağılımlarına bakıldığında %57.1 ile hemşirelik alanında tez yapılmıştır. Bu sonuç sağlık çalışanlarının birincil rol ve görevleri arasında olan eğitimci kimliğinin hasta eğitimi boyutunun lisansüstü çalışma alanlarındaki eğilimin düşük olduğu ve öneminin henüz yeterince farkına varılmadığı yönündedir. Önümüzdeki süreçte tüm gelişmiş ülkeler gibi eğitimin hayat kurtarıcı özelliğinin bir kez daha farkına varılması ve bu alanda yapılan çalışmaların teknoloji ve bilimin entegrasyonu ile öne çıkarılması gereklidir. Teknoloji ve bilimin entegrasyonundan doğan web tabanlı eğitimlerin sağlığı iyileştirmedeki rolü ve örneklem grubuna ulaşmada kolaylık sağlaması açısından 2020 yılından sonra tezlerde kullanılmasının kaçınılmaz olduğu ortadadır. Bu doğrultuda web tabanlı hasta eğitime verilen önemin artması ve bu konuda yapılan tezlere yoğunlaşılması önerilmektedir.

Yazar katkıları

Fikir: FO, Literatür Taraması: DÖY, BA, Makalenin Hazırlanması: DÖY, NÖ, FO, BA, Makale Yazımı: DÖY, NÖ, BA, Eleştirel İnceleme: FO, NÖ, Yayın Onayı: FO, NÖ, DÖY

Çıkar çatışması

Yazarlar arasında çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Bu çalışmanın özeti 6. Uluslararası Tıp Bilimleri ve Multidisipliner Yaklaşımlar Kongresi'nde (23.10.2023) sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

KAYNAKÇA

1. Taşocak G. Hasta eğitimi. İstanbul: Florence Nightingale Hemşirelik Yüksekokulu Yayını. 2003;(9), 17-81.
2. Tuncer T., Gezgin MF. Türkiyede hemşirelik mesleği ve eğitim süreci. Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul. Beykent Üniversitesi. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]; 2013.
3. Kaya ÇA., İçen F., Uğuz K., Şimşek M., Akman M., ve Akturan S. Kronik Hastalık Bakımının Hasta Perspektifinden Değerlendirilmesi. The Journal of Turkish Family Physician.2013;4(3), 1-9.
4. Avşar G., Kaşıkçı M. Klinik Hemşirelerinin Uyguladıkları Hasta Eğitiminin Değerlendirilmesi. [Yayımlanmamış Yüksek lisans tezi]. Erzurum: Atatürk Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü; 2014.
5. Akkoç CP., Yıldırım Y., Türeyen, A. Peplau'nun Kişilerarası İlişkiler Kuramının Yetişkin Hasta Eğitiminde Kullanımı. Bandırma On yedi Eylül Üniversitesi Sağlık Bilimleri ve Araştırmaları Dergisi. 2021;3(2), 145-151.
6. Huber C., Blanco M. Tahliye Sürecinin Temizlenmesi: Bir Dizi Bileşen ve Personel Başarı İçin Çok Önemlidir. AJN Amerikan Hemşirelik Dergisi. 2010;110(9), 66- 69.
7. Taylor R. The essentials of nursing and health-care research. 2013;1-328.
8. Yıldırım N., Çiftçi B., Kaşıkçı M. Hemşirelerin hasta eğitimi verme durumu ve etkileyen faktörlerin belirlenmesi. Atatürk İletişim Dergisi. 2017;(14), 217-231.
9. Wang S., Liu K., Tang S., Wang G., Qi Y. and Chen, Q. Barriers and facilitators to patient education provided by nurses: A mixed-method systematic review. Journal of Clinical Nursing. 2024; 33(7), 2427-2437.
10. Trani MR., Bilocura I., Bersabal S., Panilagao RK., Toledo BR., Garrido E., et al. Effects of a comprehensive structured patient education intervention on disease-related knowledge and behaviour change among people living with type 2 diabetes in the Philippines. Frontiers in Rehabilitation Sciences. 2024; 5, 1374850.
11. Kayhan SA., Nural N. Türkiye'de koroner arter hastalarında kardiyak rehabilitasyon kapsamında verilen web tabanlı eğitimin sağlıklı yaşam tarzı davranışlarına ve yaşam kalitesine etkisi: Randomize kontrollü bir çalışma. Hasta Eğitimi ve Danışmanlığı. 2024; 19, 108082.
12. Gedük EA. Hemşirelik mesleğinin gelişen rolleri. Sağlık Bilimleri ve Meslekleri Dergisi. 2018; 5(2), 253-258.
13. Açıkgöz G., Baykal U. Yasal Düzenlemeler Çerçevesinde Hemşirelerin Mesleki Roller ve Özerklik. İstanbul Kent University Journal of Health Sciences. 2023;2(1), 29-34.
14. Dülger Ş, Kafa Uluslararası hemşireler konseyi (ICN) 2009-2018 temaları özelinde "küresel sorumluluk" farkındalığı: Bursa Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi hastanesi hemşireleri [Yayımlanmamış Doktora tezi]. Bursa: Uludağ Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Tıp Tarihi ve Etik Ana Bilim Dalı; 2021.
15. Özcan M., Ülker D. Uluslararası Hemşireler Konseyi 1937 Yılı Kongresi ve Türk Hemşireler Dergisi;2014.
16. Metin O., Ünal Ş. İçerik Analizi Tekniği: İletişim Bilimlerinde ve Sosyolojide Doktora Tezlerinde Kullanımı. Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi. 2022;22(Özel Sayı 2), 273-294.
17. Güngör DC., Yıldırım Y., Türeyen, A. Hemşirelikte Kuram ve Modele Dayalı Hasta Eğitimi Araştırmalarının Eğilimleri: Betimsel Bir İçerik Analizi. Uluslararası Sosyal Bilimler ve Eğitim Dergisi. 2023;5(9), 423-442.
18. Erbaş N. Hemşirelik Sürecinde Hasta Öğretiminin Önemi. Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi. 2018;27(5), 358-364.
19. Avcı A., Gün M. Web tabanlı eğitimin kardiyovasküler hastalıkların yönetimine etkisi. Adnan Menderes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi. 2021;5(2), 389-403.
20. Kavala A., Enç N. Kronik Böbrek Yetersizliği Hastalarında Beslenme Eğitimi ve Alternatif Yöntemlerin Önemi. Nefroloji Hemşireliği Dergisi. 2022;17(1), 29-38.
21. Yavuz ME., Gürsoy A. Kanseri olan hastalara verilen eğitimin öz bakıma etkisi. Ordu Üniversitesi Hemşirelik Çalışmaları Dergisi. 2021;4(2), 273-279.

22. Akdoğan E., Kaya E. Kronik Hastalığa Sahip Olan Bireylere Bakım Veren Hasta Yakınlarının Hastalık Süreci Yönetimine İlişkin Davranışlarının İncelenmesi. *Hacettepe Sağlık İdaresi Dergisi*. 2022;25(2), 373-388
23. Durmuş SÇ. Views of Senior Nursing Students on Patient Education. *Social Sciences Studies Journal*. 2022;24(4), 4800-4806.
24. Yavuz ME., Gürsoy, A. Kanseri Hastalara Verilen Eğitimin Öz Bakıma Etkisi. *Ordu Üniversitesi Hemşirelik Çalışmaları Dergisi*. 2021;4(2), 273-279.
25. Bilgiç N. Kronik Böbrek Hastalıkları ile Diyaliz Birimlerinde Hemşirelerin Maliyet-Etkililik ve Verimliliğe Etkisi. *Nefroloji Hemşireliği Dergisi*. 2020;15(1), 23-29.
26. Giardina JL., Embrey K., Morris K., Taggart M. The Impact of Preoperative Education on Patients Undergoing Elective Total Hip and Knee Arthroplasty. *Orthopaedic Nursing*. 2020; 39(4), 218-224.
27. Doğu Ö. Cerrahi girişim planlanan hastaların eğitim gereksinimlerinin karşılanması ve eğitimin hasta bireyin psikolojik hazırlığına etkisi. *Düzce Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*. 2013;3(3):10-13.
28. Türkiye İstatistik Kurumu. Öğretim yılına göre yükseköğretimde net okullaşma oranı, okul, öğretim elemanı, öğrenci ve mezun sayısı. Erişim adresi: <https://data.tuik.gov.tr/Kategori/Get-Kategori?p=Egitim,-Kultur,-Spor-ve-Turizm-105>. [Erişim tarihi: 10.12.2024].
29. Türkiye İstatistik Kurumu. Hastane Sayılarının illere göre dağılımı. Erişim adresi: <https://data.tuik.gov.tr/Search/Search?text=hastane>. [Erişim tarihi: 10.12.2024].
30. Turgutkaya KE., Okyay P. Klinik araştırmalarda randomizasyon. *Halk Sağlığı Araştırma ve Uygulamaları Dergisi*, 2024;2(1), 10-13.
31. Akan H. Deneysel çalışmalarda yanlılık kaynakları, sorunları ve önlemler: iç geçerlilik. *Türkiye Klinikleri Dergisi*, 2018;8-10.
32. Ercüment Ş. Açık Bilim. Kronik hastalığı olan hastaların hasta eğitimi alma durumları ve aldıkları eğitimin hastalıkları üzerine etkisi. Erişim adresi: acikbilim.yok.gov.tr. [Erişim tarihi: 10.09.2024].
33. Yılmaz F., Tuna A., Karaaslan E. Nursing Intervention on Prevention of Lymphedema After Breast Cancer Surgery. *Journal of Health Care and Rehabilitation*, 2024; 3(3), 9-21.
34. Karasu AU., Karataş L. Hasta Eğitimi Açısından Lenfödem ile İlgili YouTube Videolarının Değerlendirilmesi: Kapsamlı Bir İnceleme Assessing YouTube Videos on Lymphedema for Patient Education: A Comprehensive Evaluation. *Türkiye Klinikleri Journal of Physical Medicine and Rehabilitation Sciences*, 2024; 27(2), 135-43.
35. Akbulut E., Kahraman BB. Koroner arter hastalığı eğitim anketi-2: Türkçe geçerlilik ve güvenilirlik çalışması. *Kardiyovasküler Hemşirelik Dergisi*, 2021;12(27), 26-35.
36. Karaaslan E., Güner İ. Hastaların Ameliyat Sonrasındaki Hareket Uyumunu Eğitim Vererek Artırılabilir Miyiz?. *Bingöl Üniversitesi Sağlık Dergisi*, 2024;5(1), 125-133.
37. Demirel S. Mastektomi ameliyatı sonrası hasta bakım yönetimiinde yüksek gerçeklikli simülasyon eğitimi etkinliğini değerlendirilmesi [Yayımlanmamış Yüksek lisans tezi]. Trabzon: Avrasya Üniversitesi; 2021.
38. Koca A., Kanan N. Açık kalp ameliyatı öncesi hasta eğitiminin anksiyete düzeyine etkisi [Yayımlanmamış Yüksek lisans tezi]. İstanbul Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Cerrahi Hastalıkları Hemşireliği Ana Bilim Dalı; 1998.
39. Şendir M, Babadağ K. Total kalça protezi ameliyatı öncesi hasta eğitiminin ameliyat sonrası fiziksel uyum ve yaşam kalitesine etkisi. *Florence Nightingale Journal of Nursing*. 2015;12(46):27-12.
40. Akçin E. Yataklı tedavi kurumlarında hasta eğitimine yönelik hemşirelik etkinlikleri. *Florence Nightingale Journal of Nursing*. 2015;14(57):109-122.
41. Atak SN. Hasta eğitiminin, hastaların bilgi düzeyine kendi yönetme becerileri ile hastalığa yönelik tutumlarına etkisi (tip 2 diyabet hastaları örneği) [Yayımlanmamış Yüksek lisans tezi]. Ankara Üniversitesi / Eğitim Bilimleri Enstitüsü; 2006.
42. Akçin Şenyuva E., Taşocak G. Hemşirelik eğitiminde web tabanlı uzaktan eğitim uygulaması: hasta eğitimi dersi örneği [Doktora tezi]. İstanbul Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Hemşirelik Ana Bilim Dalı; 2007.

43. Babacan E., Alıcı Ulupınar S. Hemşirelerin hasta eğitimi rol ve faaliyetlerine ilişkin düşünceleri [Yayımlanmamış Doktora tezi]. İstanbul Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Hemşirelik Ana Bilim Dalı;2008.
44. Büyükaşık Ö., Yıldız A. Koroner anjiyografi olacak hastalarda sağlık eğitiminin anksiyete düzeyi üzerine etkisi [Yayımlanmamış Doktora tezi]. İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Halk Sağlığı Hemşireliği Anabilim Dalı; 2008.
45. Aygül NS., Alıcı Ulupınar S. Hastaların hemşirenin hasta eğitimindeki rolüne yönelik görüşleri [Yayımlanmamış Doktora tezi]. İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Hemşirelik Anabilim Dalı; 2009.
46. Nikrevan KD. Preoperatif hasta eğitiminin iyileşmeye etkisi sistematik derleme ve meta analiz çalışması [Yayımlanmamış Yüksek lisans tezi]. İstanbul: Bahçeşehir Üniversitesi; 2024.
47. Zenginler Y. Çuhadaroğlu Ç. Birebir hasta eğitiminin CPAP uyumu üstüne etkisi [Yüksek lisans tezi]. İstanbul Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Göğüs Hastalıkları ve Tüberküloz Anabilim Dalı, 2009.
48. Göktay NB., Martin Clark P., Şencan MN. Assessment of the impact of patient education on adherence to antibiotic therapy in ambulatory patients. [Unpublished dissertation]. Yeditepe University, Institute of Health Sciences, Department of Clinical Pharmacy; 2010.
49. Yörükoğlu E. İzzettin FV. Fenil osteoporozlu kadınlarda farmasötik bakım ihtiyaçlarının saptanması ve alendronat tedavisinde hasta eğitimi ve tedavi izleminin önemi [Yayımlanmamış Doktora tezi]. İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Farmakoloji Ana Bilim Dalı; 2010.
50. Bağdatlı AO., Dönmez A. Fibromyaljili hastalarda tam banyo uygulaması, peloid paket uygulaması ve hasta eğitimi ile sadece hasta eğitiminin etkinliğinin karşılaştırılması [Yayımlanmamış Yüksek lisans tezi]. İstanbul Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Tıbbi Ekoloji ve Hidroklimatoloji Ana Bilim Dalı; 2011.
51. Canbazoğlu E. Salman YB. The role of ipad in dentistry patient education and consultations [Unpublished dissertation]. Bahçeşehir University, Institute of Science, Computer Engineering and Computer Science; 2013.
52. Akdeniz, Ş. Özer Z. Kalp yetersizliği tanısı alan hastalarda planlı hasta eğitiminin semptom yönetimine etkisi. [Yayımlanmamış Doktora tezi]. Kayseri: Erciyes Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İç Hastalıkları Hemşireliği Bilim Dalı; 2013.
53. Demircan E. Yiğit F. Epidural sezaryende standart ve planlanmış ameliyat öncesi hasta eğitiminin anksiyete düzeyine etkisinin değerlendirilmesi [Yayımlanmamış Yüksek lisans tezi]. İstanbul: Bilim Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Hemşirelik Ana Bilim Dalı; 2014.
54. Karakuş Z., Özer Z., Şat Bozucuk H. Akciğer kanseri tanısı alan hastalarda web destekli hasta eğitiminin semptom yönetimine ve yaşam kalitesine etkisi [Yayımlanmamış Yüksek lisans tezi]. Akdeniz Üniversitesi / Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İç Hastalıkları Hemşireliği Ana Bilim Dalı; 2015.
55. Çelik S., İzzettin FV. Varfarin kullanan hastaların hasta eğitimi ve takibinde klinik eczacının rolü [Yayımlanmamış Yüksek lisans tezi]. Marmara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Klinik Eczacılık Anabilim Dalı; 2015.
56. Şero M., Rabuş Ş. Eczacı tarafından verilen hasta eğitiminin tip 2 diyabet hastalarının ilaç bilgi düzeyine ve tedavi uyumuna etkisinin incelenmesi [Yayımlanmamış Yüksek lisans tezi]. Marmara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Klinik Eczacılık Anabilim Dalı; 2016.
57. Tohumat ŞG. Kanan N. Ameliyat öncesi dönemde hemşirelerin hasta eğitimi ve bilgilendirme işlevini yapma durumu. [Yayımlanmamış Yüksek lisans tezi]. İstanbul Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Cerrahi Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı; 2016.
58. Emir R., Öztekin SD. Koroner anjiyografi öncesi hasta eğitiminin yaşam bulgularına etkisi [Yayımlanmamış Yüksek lisans tezi]. İstanbul: Medipol Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Hemşirelik Anabilim Dalı; 2017.
59. Müftüoğlu S.S. Atay Balkan İ. Diyabetik hastalarda hasta eğitiminde eczacının rolü [Yayımlanmamış Yüksek lisans tezi]. İstanbul: Medipol Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Klinik Eczacılık Anabilim Dalı; 2017.
60. Yılmaz Z., İzzettin FV. Eczacı tarafından verilen farklı hasta eğitim tekniklerinin ve danışmanlık hizmetlerinin değerlendirilmesi. [Yayımlanmamış Doktora tezi]. İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Klinik Eczacılık Anabilim Dalı; 2017.

61. Yalçın M., Işıntaş Arık M. Patellofemoral ağrı sendromunda hasta eğitiminin etkinliği [Yüksek lisans tezi]. Kütahya: Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Anabilim Dalı; 2018.
62. Cengizhan Ş., Olgun N. Anjiyografi öncesi planlı hasta eğitiminin durumluk, sürekli ve ölüm kaygısı üzerine etkisi [Yayımlanmamış Yüksek lisans tezi]. Gaziantep: Hasan Kalyoncu Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Hemşirelik Anabilim Dalı; 2018.
63. Çiftçi B., Avşar G. Kronik kalp yetmezliğine yönelik klinik rutine konulan hasta eğitiminin değerlendirilmesi [Yayımlanmamış Doktora tezi]. Erzurum: Atatürk Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Hemşirelik Esasları Anabilim Dalı; 2018.
64. Yılmaz F., Tuna A. Meme cerrahisi ile axiller lenf nodu diseksiyonu geçirecek olan hastalara verilen hasta eğitiminin lenf ödemi önlemeye etkisi [Yayımlanmamış Yüksek lisans tezi]. Gaziantep: Sanko Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü; Cerrahi Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı 2018.
65. Özkul Özel H., Kaya H. Web tabanlı hasta eğitiminin yaşam kalitesine etkisi: Kolostomi ve ileostomili hasta eğitimi örneği. [Yayımlanmamış Yüksek lisans tezi]. İstanbul Üniversitesi, Cerrahpaşa Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Hemşirelikte Eğitim Ana Bilim Dalı; 2019.
66. Uysal, A., Güneş Z. Perkütan koroner girişim sonrası mobil destekli izlem ve sürekli hasta eğitiminin hastalık yönetimine etkisi: Randomize kontrollü çalışma [Yayımlanmamış Yüksek lisans tezi]. Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İç Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı; 2019.
67. Çakmak İ., Berk B. Akne tedavisi için renal replasman tedavisi alan hastalarda hasta eğitimi ve ilaç etkileşimleri [Yayımlanmamış Yüksek lisans tezi]. İstanbul: Medipol Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Klinik Eczacılık Anabilim Dalı; 2019.
68. Gencer A., Öz G. Videotorakoskopi yapılan hastalarda multimedya destekli hasta eğitiminin post-operatif ağrı ve anksiyete üzerine etkisi. [Yayımlanmamış Tıpta Uzmanlık Tezi]. Afyonkarahisar Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Göğüs Cerrahisi Anabilim Dalı; 2019.
69. Beyaz Taşkın H., Durna Z., Hemşirelik öğrencilerinin diyabetli hasta eğitimine ilişkin bilgi düzeylerinin değerlendirilmesi. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul: Sağlık Bilimleri Enstitüsü İç Hastalıkları Hemşireliği Bilim Dalı; 2019.
70. Paylan Akkoç C., Orgun F. "Hasta eğitim materyali değerlendirme aracı"nın Türkçe geçerlik ve güvenirlik çalışması [Yüksek Lisans Tezi]. İzmir: Ege Üniversitesi/Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Hemşirelikte Öğretim Anabilim Dalı; 2020.
71. Ercümert Ş., Akdeniz M. Kronik hastalığı olan hastaların hasta eğitimi alma durumları ve aldıkları eğitimin hastalıkları üzerine etkisi [Yayımlanmamış Tıpta Uzmanlık Tezi]. Antalya: Akdeniz Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Aile Hekimliği Ana Bilim Dalı; 2020.
72. Göçmen E., Omurtag ZG. Antihipertansif ilaç kullanan hastaların hasta eğitimi, uyuncu ve hasta takibinde klinik eczacının rolü. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul: Medipol Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Klinik Eczacılık Ana Bilim Dalı; 2020.
73. Savaş M. Kanser hastalarının opioid analjezik kullanımına ilişkin görüşlerinin değerlendirilmesi ve hasta eğitiminde klinik eczacının rolü. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul: Sağlık Bilimleri Enstitüsü; 2020
74. Portakal A. Demonstrasyon yöntemiyle verilen hasta eğitiminin ölçülü doz inhaler kullanım başarısına etkisi [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Aydın: Adnan Menderes Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü; 2021.
75. Kaya A, Şendir M. Roper, Logan ve Tierney'in hemşirelik modeline dayalı hasta eğitim programının hemodiyaliz tedavisi alan bireylerin günlük yaşam aktiviteleri ve öz-bakım gücüne etkisinin değerlendirilmesi [Yayımlanmamış Yüksek lisans tezi]. İstanbul: Hamidiye Sağlık Bilimleri Enstitüsü; 2022.
76. Atalay T. Yıldız Özer A., Üriner inkontinans hasta eğitiminde solunum ve pelvik taban egzersiz içeriğinin delphi yöntemi ile belirlenmesi. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul: İstanbul Marmara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Kardiyopulmoner Fizyoterapi Rehabilitasyon Ana Bilim Dalı; 2023.
77. Özgenel Fİ., Tülek Z. İnflamatuar bağırsak hastalığı olan bireylerde yorgunluğun yönetiminde hasta eğitiminin etkisinin değerlendirilmesi [Yayımlanmamış Yüksek lisans tezi]. İstanbul: İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü İç Hastalıkları Hemşireliği Ana Bilim Dalı; 2023.

78. Yıldız HE, Taşdemir N. Katarakt ameliyatı öncesi ses kayıt yöntemi ile yapılan hasta eğitiminin anksiyete düzeyine etkisi [Yayımlanmamış Yüksek lisans tezi]. Zonguldak: Bülent Ecevit Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Hemşirelik Anabilim Dalı; 2023.
79. Arı D, Özgürsoy Uran BN. COVID-19 geçiren hastaların tele-tıp tabanlı hasta eğitiminin dispne ve yorgunluğa etkisi: yarı deneysel çalışma. [Yüksek lisans tezi]. İzmir Katip Çelebi Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İç Hastalıkları Hemşireliği Ana Bilim Dalı; 2023.
80. Kenç Z., Erkoç A. Miyokard infarktüsü geçiren diyabetli bireylerde planlı hasta eğitiminin sağlıklı yaşam biçimi davranışları ve diyabet öz yönetimi üzerine etkisi [Yayımlanmamış Yüksek lisans tezi]. İstanbul: İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa, İç Hastalıkları Hemşireliği Ana Bilim Dalı; 2023.
81. Özkan B., Toprak Ö, Covid-19 enfeksiyon öyküsü olan ve henüz renal replasman tedavisi almayan kronik böbrek yetmezliği hastalarında, prediyaliz hasta eğitiminin COVID-19 hastalık seyri ve renal fonksiyonlar üzerine olan etkisinin araştırılması [Yayımlanmamış Yüksek lisans tezi]. Balıkesir Üniversitesi, Tıp Fakültesi, İç Hastalıkları Anabilim Dalı; 2023.
82. Günay D., Tel Aydın H. Yapılandırılmış hasta eğitimi ve telefonla hemşirelik izleminin biyolojik ajan kullanan romatoid artrit tanılı bireylerin, öz-etkililik durumu, ağrı ve hastalık aktivitesi düzeyine etkisi [Yayımlanmamış Yüksek lisans tezi]. Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İç Hastalıkları Anabilim Dalı; 2023.
83. Oyuktaş M., Yıldız T. Koroner arter bypass greft ameliyatı olacak hastalarda ameliyat öncesi verilecek rutin hasta eğitimi ile video destekli mobilizasyon eğitiminin ameliyat sonrası hareketlilik, kaygı düzeyi ve ağrı üzerine etkisi: randomize kontrollü çalışma. [Yayımlanmamış Yüksek lisans tezi]. Tekirdağ: Namık Kemal Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Hemşirelik Anabilim Dalı; 2024.